

אוניברסיטת תל-אביב
הפקולטה לניהול
בית הספר למוסמכים במינהל עסקים
החוג לחשבונאות

ביקורת חשבונות

מרצה : רו"ח רוני סיון

מתרגל : רו"ח אייל אברהם

סמסטר ב' תשע"ב

מועד ב'

יום שני 10.9.12, שעה 09:00

מועד הבחינה :

שלוש שעות

משך הבחינה :

4 עמודים

מס' עמודים :

אסור השימוש בחומר עזר.

חומר עזר :

J-35

ב ה צ ל ח ה !!

הוראות חשובות לצורך סריקת מחברת הבחינה :

- נא להמנע מכתובה בעט ירוק או בעפרון.
- נא לא לכתוב בתחום השוליים.

בתום הבחינה על התלמיד להקפיד ולמסור למשגיחה באופן אישי את גיליון ומחברות הבחינה, ולהמתין עד אשר תסמן המשגיחה את המסירה.

שאלה מס' 1 (30%)

להלן תאור של אירועים ומצבים שונים, בלתי תלויים זה בזה, המתייחסים לחברות פרטיות שונות, בהם נתקלת בעבודתך כרואה חשבון המבקר, בהקשר לביקורת דוחותיהן הכספיים השנתיים לשנה שנתיימה ביום 31 בדצמבר 2011 (להלן - "הדוחות הכספיים"):

1. בידיעה שפורסמה באחד העיתונים, נמסר כי הבעלים של חברת סלע בע"מ נעצרו לחקירה ע"י רשויות המס, בשל חשד להעלמת מסים. הדוחות הכספיים של חברת סלע בע"מ אושרו מספר ימים קודם לכך ע"י הדירקטוריון של החברה, אך חוות דעתך עליהם טרם נחתמה.
2. בדוחות הכספיים של חברת ברקת בע"מ שהינה חברה העוסקת בגידולים חקלאיים נכללה הוצאה בשם "הפרשה לנזקי טבע" בסך של 750,000 ש"ח. הנהלת החברה הסבירה כי ההפרשה נועדה לכסות נזקים אפשריים בעתיד, הנובעים מפגעי טבע, והינה לטובת בעלי מניותיה של החברה.
3. במהלך הביקורת של הדוחות הכספיים של חברת יהלום בע"מ, נמצא כי בטחונות שקיבלה החברה להבטחת אשראי שנתנה ללקוח שלה בסך של כ- 3,000,000 ש"ח, נמצאו כוזבים וחסרי ערך, וכי יכולת החברה להיפרע מהלקוח מוטלת בספק. בעל השליטה בחברה הודיעך כי הוא ערב אישית לפרעון חוב הלקוח, המוכר לו מזה שנים רבות, ולפיכך לא נערכה הפרשה לחובות מסופקים בגין חוב זה.
4. בטיטוט הדוחות הכספיים של חברת אודם בע"מ, שהועברו אליך לביקורת, נכתב בבאור כדלקמן: "בתקופת הדו"ח זקפה החברה להכנסותיה מחיקת יתרת זכות לצד ג', שלא נדרשה על ידו, בסך של 1.4 מיליון ש"ח. טרם נתקבלה הסכמתו של צד ג' למחיקה, ולא ברורה עמדתו לגביה".
5. במהלך הביקורת של הדוחות הכספיים של חברת אמרלד בע"מ, נמצא כי משלוחים מהותיים של מוצרים שנשלחו ע"י החברה ללקוחותיה בסוף חודש דצמבר 2011, הוחזרו על ידם במהלך החודשים הראשונים של שנת 2012. חשב החברה הצדיק את רישומם של משלוחים אלה כמכירות בתקופת הדו"ח, בכך שהחזרת המוצרים נועדה להוסיף להם רכיב מסויים ובלתי מהותי, שבעקבות הוספתו, יוחזרו המוצרים ללקוחות בתנאי המכירה המקוריים.
6. בחודש ינואר 2012 מכרה חברת צבעוני בע"מ (להלן - "החברה") חלק מהותי של המלאי במחירים הנמוכים מעלותו כמוצגת בדוחות הכספיים. נמסר לך ע"י הנהלת החברה כי לאחר המכירה במחירים המוזלים דלעיל, שנועדה לשפר את תזרים המזומנים, חזרה החברה למכור את מוצריה במחירי המכירה הרגילים.
7. בפרוטוקול של ישיבת הדירקטוריון של חברת ספיר בע"מ (להלן - "החברה"), שנתקיימה ביום 15 בנובמבר 2011 נאמר, בין היתר, כדלקמן: "הוחלט שלא לאשר את עסקת רכישת המבנה ע"י החברה, שההסכם בגינה נחתם ע"י מנכ"ל החברה ביום 20 באוקטובר 2011. הדירקטוריון בדעה כי המבנה אינו חיוני לחברה וכי המנכ"ל חרג מסמכותו ברכישתו".
8. עקב העדר אפשרות לקבל את דוחותיה הכספיים של חברת הבת הרשומה ופועלת בחו"ל (להלן - "חברת הבת"), הציע חשב חברת ברקת בע"מ (להלן - "החברה") להפחית את השקעת החברה בחברת הבת ולרשמה בערך סימלי של 1 ש"ח. חשב החברה טען שחברת הבת הפסיקה את פעילותה, וע"י הפחתת כל ההשקעה בה, נהגה החברה בצורה שמרנית וזהירה.
9. בבדיקת הוצאות השכר והנלוות בחברת רקפת בע"מ, נמצא כי החברה מעסיקה פועלים זרים ללא קבלת היתר להעסקתם כנדרש. במענה לבירורים שערכת, נענית כי אין זה מעניינך לבדוק את חוקיות העסקת העובדים, ודי לך כי שכרם משולם בשיקים ונרשם במלואו בספרי החברה.
10. מפקדי המלאי שנערכו בסופי השנה בחברת כלנית בע"מ, לוו בעבר בקשיים רבים שנבעו מכמויות המלאי הגדולות וממגוון הפריטים. חשב החברה הציע להמיר את מפקד המלאי השנתי הנערך בסוף השנה, במספר מפקדים חלקיים של המלאי שיערכו במשך השנה, באופן שבכל מפקד יפקדו פריטים שונים.

נדרש:

הסבר ונמק כיצד יש לנהוג בכל אחד מהאירועים והמצבים שפורטו לעיל, ומהי השפעתם, אם קיימת, על תהליך הביקורת ועל חוות דעתך על הדוחות הכספיים של החברות (לא נדרש לנסח את ההשפעה על דוח רואה החשבון המבקר).

שאלה מס' 2 (25%)חלק א' של השאלה (8%)

בספר לימוד "ביקורת חשבוניות", נכתב כדלקמן: "התאמת חשבוניות הבנקים מהווה אמצעי בקרה פנימי חיוני וכן כלי עזר לרואה החשבון בעת ביקורת הדוחות הכספיים".

נדרש:

הסבר את המובאה זלעיל ופרט את נהלי הביקורת שעל רואה החשבון המבקר ליישם בעת בדיקת התאמת חשבוניות הבנקים שנערכה ע"י הגוף המבוקר.

חלק ב' של השאלה (12%)

לחברת גמא בע"מ (להלן-"החברה") חשבוניות בנק רבים יחסית, וברובם פעילות רבה. במהלך הביקורת של חשבוניות הבנק של החברה במסגרת הביקורת של דוחותיה הכספיים, נמצאו בהתאמות של רוב חשבוניות הבנק סכומים רבים "פתוחים", שחלקם לא לוו בהסברים נאותים.

נדרש:

1. פרט את השלכות של האמור לעיל על תהליך הביקורת של סעיף המזומנים בדוחות הכספיים של החברה.
2. פרט את הקריטריונים לדגימת סכומים הפתוחים בהתאמות בנק לצורך בדיקתם (סכומים עדיפים לבדיקה).

חלק ג' של השאלה (5%)

במהלך ביקורת חשבוניות הקופה והבנק של חברת דלתא בע"מ, לא נבדקו חשבוניות בנק מסויימים וכן חשבוניות הקופות הקטנות של החברה, עקב העדר מהותיות של יתרות חשבוניות אלה בספרי החברה.

נדרש:

פרט את התייחסותך לאמור לעיל.

שאלה מס' 3 (21%)

במשרד רואי חשבון נערך דיון מקצועי בדבר נוהלי מיפקד המלאי של סוף השנה (להלן-"מיפקד המלאי"), כחלק מביקורת המלאי בדוחות כספיים של חברות, המיושמים ע"י עובדי המשרד. במהלך הדיון הושמעו, בין היתר, הדעות והאמירות דלקמן:

1. רוי"ח ברושי: "אין צורך במיפקד מלאי של החברה, המצוי במחשני ערובה (מלאי שטרם שולמו בגינו מיסי יבוא), שכן מלאי זה הינו בפיקוח המכס, ולפיכך, ניתן להסתפק בקבלת אישור מחשני הערובה על המלאי המוחזק אצלם עבור הגוף המבוקר. אישורים אלה הינם ברמת מהימנות גבוהה ביותר".
2. רוי"ח חרובי: "קיים קושי רב באימות מלאי המצוי בתאריך המאזן בדרך ללקוחות החברות בחו"ל. הדרך היחידה לאמת מלאי זה הינה ע"י קבלת אישורים מהלקוחות להם ממוען המלאי, שאכן המלאי הגיע אליהם".

3. ר"ח שקדי: "ללקוחות בהם חלו בעבר עיכובים בהוצאת הדוחות הכספיים בעקבות קשיים שנתגלו כתוצאה ממיפקד המלאי, אני ממליץ להקדים את מיפקד המלאי ולערכו מספר שבועות לפני תאריך המאזן, ואז ישאר מספיק זמן לערוך את הבדיקות וההתאמות של המלאי, ככל שתדרשנה, ולהימנע מעיכוב מועד הוצאת הדוחות הכספיים".
4. ר"ח ארזי: "כאשר המלאי מסודר והבקרה הפנימית בחברה הינה טובה, יכולים הלקוחות להסתפק, לצורך מיפקד המלאי של סוף השנה, בעריכת מפקד מלאי מדגמי, במקום בעריכת מיפקד של כל פריטי המלאי".
5. ר"ח אלוני: "אצל חלק מהלקוחות נמצאו במסגרת מיפקד המלאי כמויות מהותיות של מלאי שסומן כ"דוגמאות לא למכירה". אין לכלול מלאי זה במפקד המלאי, שכן הוא אינו מיועד למכירה".
6. ר"ח אורני: "קיימים מצבים בהם במועד מיפקד המלאי, נמצאות תבילות של מוצרים, להן מצורפות תעודות משלוח. אין לכלול מלאי זה במיפקד המלאי מאחר והוא אינו שייך לחברה".
7. ר"ח גפני: "אין לכלול במיפקד המלאי, מלאי במישגור (קונסיגנאציה), הן זה של החברה המוחזק במישגור אצל אחרים, והן זה של אחרים המוחזק במישגור אצל החברה, שכן המלאי מהסוג הראשון אינו מצוי בחברה בתאריך המאזן, ואילו המלאי מהסוג השני אינו שייך לחברה".

נדרש:

חוזה דעתך על האמור לעיל (יש להתייחס לכל אמירה בנפרד).

שאלה מס' 4 (24%)

חברת רהיט לכל בע"מ, הינה חברה העוסקת ביבוא ובשיווק של רהיטים (להלן-"החברה").

להלן באור מתוך דוחותיה הכספיים של החברה לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר 2011, המבוקרים על ידך:

באור 8- חייבים שונים ויתרות חובה

<u>31.12.2010</u>	<u>31.12.2011</u>	
<u>ש"ח</u>	<u>ש"ח</u>	
95,000	1,000,550	מוסדות*
570,320	470,400	עובדים
1,450,000	3,450,000	מקדמות לספקים
280,000	305,000	הוצאות מראש
<u>250,000</u>	<u>740,000</u>	הכנסות לקבל
<u>2,645,320</u>	<u>5,965,950</u>	

* רשות המסים- מס הכנסה ומע"מ.

נדרש:

הכן תכנית ביקורת לבדיקת הסעיפים דלעיל (יש להתייחס לכל סעיף בנפרד).
הערה: ניתן להניח הנחות סבירות באשר להרכב הסעיפים.

5-35

1

ביקורת חשבונות
מרצה: רו"ח רוני סיון
מתרגל: רו"ח אייל אברהם

קווים מנחים לפתרון הבחינה
תשע"ב - סמסטר ב' - מועד ב'
בחינה ביום 10.9.2012

סיון

פתרון שאלה 1 (30%)

ארוע 1. מעצר בעלי החברה ע"י רשות המסים

- השפעה על תהליך הביקורת**
- יש לקבל הבהרות, מהנהלת החברה וממנהל הכספים שלה, באשר לפרטי החשדות/החקירה, ככל שהם רשאים למסרם.
 - יש לבדוק את מכלול ההשלכות של חקירת רשויות המס, אם קיימות, על הדוחות הכספיים, לרבות: הצורך בעריכת הפרשות נוספות למסים, כולל בגין שנים קודמות, הפרשות לריבית הצמדה וקנסות, מתן גילוי על החקירה ותוצאותיה הצפויות וכד'.
 - יש לשקול את הצורך בקבלת חוות דעת משפטית מיועציה המשפטיים של החברה, בדבר חשיפתה של החברה ומנהליה לסנקציות מצד רשויות המס.
 - יש לשקול את מכלול ההיבטים האתיים, בהקשר ליחסי רואה החשבון-לקוח, והשפעתם על המשך ההתקשרות בין רואה החשבון לחברה.

- השפעה על דוח רואה החשבון המבקר**
- על המבקר להמתין במתן חוות דעתו על הדוחות הכספיים, עד לבירור מכלול ההשלכות האפשריות של החקירה על דוחותיה הכספיים של החברה.
 - כל עוד לא נתבררו מלוא ההשלכות האפשריות של החקירה והעניינים הכרוכים בה, יקשה על המבקר לאמוד את השפעתם על הדוחות הכספיים.
 - אם יידרש המבקר לחוות דעתו על הדוחות הכספיים, במצב בו טרם הובהרו ההשלכות החקירה כאמור, ישקול המבקר את הצורך במתן הפנית תשומת הלב לאי-הוודאות באשר להשלכות אפשריות של החקירה על הדוחות הכספיים, או בנסיבות קיצוניות, ימנע ממתן חוות דעתו על הדוחות הכספיים (סעיף 13 בתקן ביקורת 72 בדבר "דוח רואה חשבון מבקר הכולל שינוי מהנוסח האחיד").

ארוע 2. הפרשה לתלויות לסיכונים כלליים

אין לערוך בדוחות הכספיים הפרשות לסיכונים כלליים שעלולים להתרחש בעתיד ושאינם חלק מהדיווח התקופתי. כאשר יארעו הנזקים ירשמו הפרשות בגינם, ככל שיידרש. "החלקת רווחים"/"ניהול רווחים" בדוחות הכספיים (רישום הפרשות/הוצאות בהווה כנגד נזקים עתידיים שטרם ארעו ושחרור/ניצול ההפרשות בעתיד) אסורה, ומהווה ייפוי של הדוחות הכספיים ועיוות של החתך החשבונאי בין התקופות של הדיווח הכספי. אין ליצור רזרבות של רווחים בהווה לצורך שיחרורן בעתיד. נזקים בעתיד בשל נזקי טבע, אם יחולו, ידווחו במועד היווצרותם.

על רואה החשבון המבקר להסתייג בחוות דעתו על הדוחות הכספיים מהפרשות שנערכו בגין אירועים אפשריים בעתיד, שאינם משוייכים לתקופת הדוח הכספי.

ארוע 3. חוב מסופק שנסמך על ערבות בעל שליטה

מאחר ומדובר בחוב מסופק בסכום מהותי, שהבטחונות שנתקבלו להבטחתו נמצאו כוזבים וחסרי ערך, ומאחר ובעל השליטה בחברה הודיע כי הינו ערב אישית לפרעון החוב (עסקה עם צד קשור), מומלץ כי רואה החשבון יודא בעניין זה כדלקמן:

- התקבלה בחברה ערבות בכתב, בלתי מסוייגת, של בעל השליטה לחובו של הלקוח.
- לבעל השליטה יכולת כספית לערוב בסכום כה מהותי לתובות הלקוח.
- העניין נידון בדירקטוריון של החברה וקבל ביטוי בפרוטוקול.
- ניתן גילוי נאות בדוחות הכספיים למצב חוב הלקוח, ולבטחונות הכוזבים שנתקבלו ע"י החברה להבטחת חובו, ולערבות שניתנה ע"י בעל השליטה לפרעון החוב, והצגתה בדוחות הכספיים כעסקה עם בעל שליטה.
- הערבות הוצגה בדוחות הכספיים כעסקה עם בעל שליטה.
- שלא קיימות עסקאות נוספות עם צדדים קשורים שלא קיבלו את ביטויין בדוחות הכספיים.

בנסיבות בהן החוב המסופק הינו מהותי, אך קיימת ערבות מספקת, בסכומה ובאיכותה, של בעל השליטה לפרעונו של החוב, וניתן לכך גילוי נאות בדוחות הכספיים, חוות הדעת תהיה בלתי מסוייגת ובנוסף האחיד. במקרה בו הערבות אינה מספקת, או שלא ניתן לה גילוי נאות בדוחות הכספיים, על המבקר להסתייג בחוות דעתו על הדוחות הכספיים בעניין זה.

אם הנהלה תסרב לכלול מידע על מצב החוב והערבות שנתקבלה בגינו מבעל השליטה, על רואה החשבון המבקר להסתייג בעניין זה בחוות דעתו על הדוחות הכספיים.

4. ארוע 4. מחיקת יתרת זכות להכנסות

על רואה החשבון המבקר לברר עם הנהלת החברה את הנסיבות הכרוכות במחיקת יתרת הזכות והעברתה להכנסות, והאם קיימת הצדקה לכך. עליו לברר את הסבירות שהיתרה תידרש ע"י הזכאי, ולהעזר לצורך זה, ככל שניתן, בראיות פנימיות וחיצוניות. בהעדר מכתב הסכמה של הזכאי למחיקת יתרתו אצל המבקר, על המבקר להתייחס לעניין בספקנות מקצועית ראויה ולקבל ראיות מבססות, ככל שניתן, שיתמכו בנאותות המחיקה.

אם לא השתכנע רואה החשבון המבקר בדבר נאותות מחיקת יתרת הזכות והעברתה להכנסות ו/או לא ניתן לכך ביטוי וגילוי נאות בדוחות הכספיים, יהיה עליו להסתייג בעניין זה בחוות דעתו על הדוחות הכספיים.

5. ארוע 5. החזרת משלוחי מכירות

על-פי כללי חשבונאות מקובלים, בדרך כלל, אין להכיר בהכנסה בגין מכירות המוצרים כאשר קיימת ללקוח זכות להחזרתם. על המבקר לבדוק את ההסכמים של החברה עם לקוחותיה, לבחון את תנאי המכירה, ולהחליט האם בהתאם לתנאי המכירה ובנסיבות הקיימות ראוי להכיר בהכנסה בתקופת הדו"ח, דהיינו המכירה הינה סופית.

אם השתכנע רואה החשבון המבקר כי בהתאם לתנאי המכירה ולנסיבות הקיימות כי ראוי להכיר בהכנסה בתקופת הדו"ח, וניתן לכך ביטוי וגילוי נאות בדוחות הכספיים, תינתן, בעניין זה, חוות דעת חלקה על הדוחות הכספיים.

אם לא השתכנע רואה החשבון המבקר בדבר נאותות הטיפול החשבונאי האמור, עליו להסתייג, בעניין זה, בחוות דעתו על הדוחות הכספיים.

ארוע 6. מלאי שנמכר מתחת לעלות

מכירת מלאי, לאחר תאריך המאזן ובסמוך לו, במחירים הנמוכים מהותית מעלותו, כרשומה בספרי החברה לתאריך המאזן, מצביעה, בדרך כלל, על הצורך להפחית את המלאי לתאריך המאזן למחירי שוק הנמוכים מעלותו.

על רואה החשבון לפנות להנהלת החברה, ולהפנות תשומת לב לעניין זה, ולבחון את הצורך בהפחתת ערך המלאי למחירי שוק לתאריך המאזן.

על רואה החשבון להרחיב את ביקורת המלאי לסוף השנה על מנת להיווכח בנאותות הצגתו. כן, עליו להיות מודע במהלך הביקורת לסיכונים לתרמית הקיימים בהקשר להכרה בהכנסה הנובעים, בין היתר, מאופן הצגת המלאי בדוחות הכספיים (סעיף 60 לגילוי דעת 92) ובהקשר לאומדנים חשבוניים (סעיפים 80 ו-81 לגילוי דעת 92).

ארוע 7. ביטול עסקה בהעדר סמכות

על רואה החשבון המבקר לבחון את מחויביותיהם של החברה והמנכ"ל, בהקשר זה, ואת ההשלכות הכספיות האפשריות, אם קיימות, על החברה ועל דוחותיה הכספיים.

מאחר והסוגיה הינה משפטית, מומלץ לקבל חוות דעת משפטית מיועציה המשפטיים של החברה בדבר ההשלכות האפשריות של ביטול עסקת רכישת מקרקעין על החברה, ולוודא כי ניתן בדוחות הכספיים ביטוי וגילוי נאותים לעניין זה, כנובע מחוות הדעת המשפטית דלעיל.

על רואה החשבון המבקר להמליץ בפני הדירקטוריון לבדוק את נוהלי האישור והסמכויות הקיימים בחברה ואת כללי הבקרה הכרוכים בכך בחברה.

לביטול העסקה כשלעצמו אין השפעה על דוח המבקרים. השפעה אפשרית על דוח המבקרים תיתכן אם יהיה צורך לסטות מהנוסח האחיד (הכללת הסתייגות), בהעדר ביטוי ו/או גילוי נאות בדוחות הכספיים להשלכות אפשריות של ביטול העסקה, כגון: העדר הפרשות לפיצויים בגין ביטול העסקה, קיום מצב של אי-וודאות וכד'. כן תתכן, בגסיבות מסוימות, הפניית תשומת הלב בדוח רואי החשבון המבקרים על הדוחות הכספיים להשלכותיה האפשריות של עניין זה.

ארוע 8. העדר דוחות של חברה בת

טועה חשב חברת ברקת בע"מ (להלן - "החברה") באמרו כי עקב הפסקת פעילותה של החברה הבת בחו"ל ובשל מחיקת ההשקעה בחברת הבת, הדוחות הכספיים של החברה הבת אינם חיוניים לצורך הדוחות הכספיים של החברה. מחיקת ההשקעה בחברת הבת אינה מהווה תחליף להעדר הכללתה בצורה נאותה בדוחות הכספיים של החברה. יתכן שעקב הפסקת פעילותה של החברה הבת, ומצבה הרע, יש לערוך הפרשות בגינה בספרי החברה מעבר להפחתת מלוא ההשקעה בה, כתוצאה מערכויות שנחנה החברה בהקשר לפעילות חברת הבת וכד'. כן יש לוודא כי אכן מצבה הכספי של חברת הבת, כמשתקף מדוחותיה הכספיים, אכן מחייב מחיקת מלוא ההשקעה בה, ושאינו בכך הפחתת יתר.

על רואה החשבון לקבל ראיות שיניחו את דעתו בדבר מצבה של חברת הבת ויתרת נכסיה בניכוי התחייבויותיה. עליו לקבל ראיות בדבר נאותות מחיקת מלוא ההשקעה בה במהלך השנה, מחד, וכי אין צורך בעריכת הפרשות נוספות מעבר למחיקת סכום ההשקעה בחברה הבת. מאידך, יש לברר ולוודא את מכלול מחויבויותיה של החברה בהקשר לחובותיה ולהתחייבויותיה של חברת הבת (ערכויות ובטחונויות שהעמידה לבנקים, לספקים, לעובדים וכד'), והאם נערכו הפרשות נאותות בשל כך. יש ללוות את הראיות האמורות בהצהרות מתאימות של הנהלת החברה. יצוין עם זאת, כי אין באמור לעיל תחליף לצורך בקבלת דוחות כספיים מבוקרים של חברת הבת אלא, אם השליטה בפועל של החברה בחברת הבת

אינה קיימת בפועל, כגון בנסיבות של חדלות-פירעון של חברת הבת, נטישתה ע"י חברת האם, או העברתה לידי מפרק או כונס נכסים עפ"י צו בית משפט.

על רואה החשבון לנסות ולהסתייע, ככל שניתן, ברואי החשבון של חברת הבת לצורך קבלת מידע רלבנטי.

אם הגיע המבקר למסקנה כי קיימת הגבלה בהיקף הביקורת, מאחר והנהלת החברה אינה מסייעת לו לקבל את הדוחות המבוקרים הדרושים כדי לוודא את נאותות הטיפול החשבונאי בהשקעה בחברת הבת, על רואה החשבון להימנע בחוות דעתו על הדוחות הכספיים של החברה עקב הגבלה בביקורת מסיבה שאינה מוצדקת.

א. ציות לחוק- העסקת עובדים זרים ללא היתר

א.רוע 9.

לאי ציות לחוק ע"י הגוף המבוקר עלולה להיות השפעה מהותית על הגוף המבוקר ועל דוחותיו הכספיים, ובמקרים קיצוניים אף לגרום להעדר יכולתו להמשיך כעסק חי.

על המבקר לפעול כדלקמן:

לבדוק את ההשלכות האפשריות של העסקת העובדים ללא היתר על החברה ועל דוחותיה הכספיים, עליהם הוא מחווה דעתו, דהיינו, האם ניתן בדוחות הכספיים ביטוי נאות להשלכות האפשריות של אי הציות דלעיל (הפרשות לתביעות צפויות וכד').

לפנות לגורמים המופקדים על בקרת העל בחברה ולהפנות את תשומת ליבם לסיכונים ולחשיפות האפשריות כתוצאה מהעסקת עובדים זרים ללא היתר, ולהמליץ בפניהם לחדול מכך לאלתר ולעשות את כל הנדרש כדי לעמוד בהוראות החוק, וזאת בסיוע יועציה המשפטיים של החברה.

להסתייע ביועציה המשפטיים של החברה לצורך אומדן החשיפות האפשריות של החברה ועלותן.

אם לא יינתן בדוחות הכספיים ביטוי נאות להשלכות האפשריות של אי הציות האמור, ואם השלכות הצפויות הינן מהותיות לדוחות הכספיים, על המבקר להסתייג או להימנע בחוות דעתו על דוחות הכספיים, בהתאם לנסיבות.

אם הנהלת החברה מסרבת לקבל את ההמלצות המבקר, ובכוונתה להמשיך ולהעסיק עובדים זרים ללא היתר, מומלץ שהמבקר ישקול את המשך קשריו המקצועיים עם החברה.

א.רוע 10. מפקדי מלאי חלקיים במשך השנה כתחליף למפקד המלאי בסוף השנה

הצעת החשב יכולה להיחשב כקבילה הן מבחינת רשויות המס והן מבחינת נוהלי הביקורת של הדוחות הכספיים, וזאת בתנאי שימולאו התנאים שנקבעו ע"י רשויות המס וע"י רואה החשבון המבקר בעניין זה, כדלקמן:

להלן התנאים הנדרשים על ידי רשות המסים לצורך אישור עריכת מפקדי מלאי חלקיים במשך השנה (סעיף 26 ג בהוראות ניהול ספרים):

- קיים רישום נפרד של כל פריט.
- קיים רישום התנועה של כל הפריטים.
- קיימת אפשרות לקבוע את היתרות של כל פריטי המלאי.
- יש לפקוד כל סוג של פריט לפחות אחת לשנה.
- תערכנה רשימות של מפקדי המלאי.
- יילקחו בחשבון הפרשים שנמצאו לצורך רשימת המלאי השנתית.

- יש להודיע לפקיד השומה על הכוונה לאמץ את השיטה לא יאוחר מחודש לפני תחילת השנה לגביה מבוקשות הספירות החלקיות (אין צורך בקבלת אישור, אך אפשרי סירוב).

התנאי הנוסף מבחינת רואה החשבון המבקר- קיום בקרה פנימית נאותה בכל הקשור לניהול המלאי ורישומי, באופן שניתן יהיה להסתמך על רישומי המלאי לתאריך המאזן בהסתמך על מפקדי המלאי שנערכו במשך השנה.

אם יאומץ הנוהל של מפקדי מלאי חלקיים במשך השנה, על המבקר לפעול כדלקמן:

- לוודא שהחברה עומדת בתנאי הוראות ניהול ספרים שפורטו לעיל.
- לצפות במפקדי המלאי החלקיים ככל שימצא לנכון, כדי להיווכח בנאותות המפקדים ואמינותם.
- לבדוק את נוהלי הפיקוח והבקרה הפנימיים על המלאי, הלכה ולמעשה.
- בהסתמך על האמור לעיל, לבדוק באיזו מידה ניתן להסתמך על רישומי המלאי לתאריך המאזן.

פתרון שאלה 2 (25%)

חלק א' (8%)

- התאמת חשבונות הבנקים [להלן-"התאמות בנקים"] מהווה אמצעי בקרה פנימי מרכזי, שמטרתו העיקרית הינן כדלקמן:

- פיקוח ובקרה על חשבונות הבנקים והפעילות בהם, לרבות לצרכי איתור פעילות חריגה.
- בדיקת נאותות רישומי הפעולות הקשורות בחשבונות הבנק בספרי החשבונות של הגוף המבוקר. העובדה שבד"כ חלק ניכר מהפעילות של כל גוף מבוקר נעשית באמצעות/במעורבות חשבונות הבנק שלו, מקנה לנוהלי ההתאמות הבנקים חשיבות רבה בתהליך הבקרה על נאותות הרישומים בספרי החשבונות.
- איתור חיובי ריבית ועמלות של הבנק שלא נרשמו בספרי החשבונות של הגוף המבוקר.
- בדיקת נאותות הרישומים בחשבון הגוף המבוקר בספרי הבנק, לאיתור חריגים ופעולות שגויות אצל הבנק.

- התאמות בנקים מהווה כלי עזר לרואה החשבון בעת ביקורת הדוחות הכספיים לצרכים דלקמן:
 - הערכת הבקרה הפנימית בכל הקשור לפיקוח ולבקרה על חשבונות הבנקים והפעילות בהם.
 - הערכת הבקרה הפנימית בכל הקשור לנאותות נוהלי עריכת התאמות הבנקים אצל הגוף המבוקר והשלכותיה על הבקרה הפנימית הכללית בו, לצורך הערכת מידת יכולת ההסתמכות על הרישומים החשבונאיים.
 - בדיקת נאותות הצגת יתרות חשבונות הבנקים והחשבונות הקשורים בהם בדוחות הכספיים.

- להלן נוהלי הביקורת העיקריים שעל רואה החשבון ליישם בעת בדיקת התאמת חשבונות הבנקים שנערכה ע"י המבוקר:

- סקירת נוהלי הבקרה הפנימית בכל הקשור לנוהלי עריכת התאמות בנקים אצל הגוף המבוקר.
- קבלת אישור הבנק על היתרה בספרי הבנק והשוואתה ליתרה בספרי הבנק כרשומה בגליון התאמת הבנק.
- בדיקת מהותם של סכומים הפתוחים בהתאמה, תוך מתן דגש לסכומים גדולים יחסית, לסכומים עגולים, לסכומים ישנים, לסכומים לא ברורים ו/או לא סבירים [להלן-"סכומים חריגים"].
- בדיקת מסמכים מבססים לבדיקה ואימות של הסכומים החריגים וקבלת הסברים אודותם.
- השוואה של התפתחות הסכומים הפתוחים בהתאמה לתאריך המאזן בהשוואה לאלה הפתוחים בהתאמות בנק לתאריכים הקודמים לתאריך המאזן ולאחריו, תוך מתן דגש לבדיקת סכומים שטרם נסגרו.
- בדיקת סכומים שנרשמו בבנק וטרם נרשמו בספרי החברה וקבלת הסבר על מהותם ועל הסיבות לאי רישומם בספרי החברה.

חלק ב' (12%)

נדרש 1. קיומם של חשבונות בנק רבים ושול סכומים רבים בלתי מוסברים פתוחים בהתאמות הבנק

להלן ההשלכות על תהליך הביקורת:

- הרחבת היקף הביקורת של כל חשבונות הבנק. ייבדק הצורך בהרחבת היקף הביקורת של סעיפים אחרים.
- עריכת בדיקה מקיפה ומעמיקה של נהלי הבקרה הפנימית הקשורים בפקוח ובבקרה על ניהול חשבונות הבנקים, לרבות "הפרדת תפקידים, תדירות ביצוע ההתאמות, קיום רוטציות, פיקוח ובקרה של רמה ממונה וכד'.
- עריכת בדיקה קפדנית ומעמיקה של כל ההתאמות של כל חשבונות הבנקים.
- עריכת בדיקה קפדנית ומעמיקה של הסכומים הפתוחים בהתאמה וקבלת הסברים ומסמכים מבססים לאימותם.
- בדיקת הסיבות להיווצרותן של סכומים רבים, בלתי מוסברים, הפתוחים בהתאמות, וההשלכות לכך.
- דיווח על ממצאי הבדיקה להגהלת החברה וליו"ר הדירקטוריון.

נדרש 2. קריטריונים לדגימת סכומים פתוחים בהתאמות הבנק

להלן סכומים עדיפים לבדיקה:

- סכומים ישנים.
- סכומים גדולים יחסית.
- סכומים בלתי מוסברים, או בעלי הסבר בלתי סביר.
- סכומים ישנים שטרם נסגרו עד מועד עריכת הביקורת.

חלק ג' (5%)

יש לבדוק את כל חשבונות הבנק ואת הקופות הקטנות, וזאת מהנימוקים דלקמן:

- נהוג לייחס לחשבונות הבנק ולקופות הקטנות סיכון שבמהות גבוהה יחסית, וזאת עקב תכולתן – כסף מזומן, והנוחות היחסית שבגניבתם ו/או ביצוע מניפולציות בהם.
- העדר מהותיות של הסכומים בתאריך המאזן, אינו מעיד בהכרח על העדר פעילות מהותית במשך תקופת הדו"ח.
- נהוג לייחס לקופות הקטנות חשיפה גבוהה יחסית למעילות ולתרמיות, עקב יעודן לביצוע תשלומים קטנים יחסית לכיסוי הוצאות במזומן, שלעיתים אינן מכוסים בתיעוד נאות ושהבקרה הפנימית המיושמת לגביהם הינה לעיתים רופפת או לא קיימת.
- הסכומים הנמוכים יחסית המצויים בקופות הקטנות יכולים להתבטא במהזורי פעילות גבוהים יחסית עקב תנועה רבה של תשלומים באמצעות הקופות הקטנות.
- ההוצאות המשולמות באמצעות הקופות הקטנות, הינן לעיתים קרובות בעייתיות בגלל אופיין ואי התרתן בניכוי כהוצאות לצרכי מס ["הוצאות עודפות" – כיבודים, אשל וכד'].
- לעיתים, משתמשים בקופות הקטנות לביצוע תשלומים, שאינם אמורים להיעשות באמצעות הקופות הקטנות, ואז הבקרה הפנימית עליהם אינה תמיד תואמת את אופייה.

פתרון שאלה 3 (21%)

1. ר"ח ברושי - מפקד מלאי המצוי במחסני ערובה

יש לפקוד את המלאי המצוי במחסני ערובה, שכן כאמור בסעיף 26(א) להוראות ניהול ספרים של רשויות המס: "נישום החייב לפי הוראות אלה לערוך רשימת המלאי, יפקוד את המצאי ליום המאזן של כל הטובין שבבעלותו או ברשותו, לרבות הטובין השייכים לאחרים".

בסעיף 18 בתקן ביקורת 83 בדבר "ראיות ביקורת- שיקולים נוספים לגבי פריטים מסוימים", נאמר כדלקמן: "כאשר מלאי נמצא במשמרת אצל צד שלישי ובשליטתו, השגת אישור ע"י המבקר מאת הצד השלישי באשר לכמויות המלאי המוחזק עבור הגוף המבוקר ולמצבו תספק, בדרך כלל, ראיית ביקורת נאותה.....". יחד עם זאת, בהתייחס למהותיות מלאי זה, ובהתאם לנסיבות, על המבקר לשקול גם: נוכחות בעת מפקד המלאי, בדיקת תיעוד המלאי וכד'.

כלומר בעוד שהוראות מס הכנסה מחייבים את הגוף המבוקר לפקוד את כל המלאי שבבעלותו, לרבות זה המצוי אצל אחרים, הרי שהנחיות הביקורת מאפשרות לרואה החשבון המבקר, בתנאים מסוימים להסתפק באישורים של מחסני הערובה, אך זאת בתנאי שאינם צד קשור במבוקר וניהולם אינו תלוי בו.

מפקד המלאי המצוי במחסני הערובה חיוני לא רק לצורך בדיקת קיומו של המלאי, אלא גם לצורך בדיקה/התרשמות בדבר מצבו של המלאי [התיישנות, קילקולים, פגי תוקף וכד'] והצורך, אם קיים, להפחיתו למחיר שוק.

כאשר המלאי המוחזק במחסני ערובה הינו מהותי ומהווה חלק מהותי מסה"כ המלאי של המבוקר, מומלץ כי רואה החשבון יהיה נוכח בעת מפקד מלאי זה, על מנת להיווכח במהימנותו וכושרו לשמש בסיס לקביעת ערך המלאי [לרבות: בדיקה/התרשמות בדבר מצבו של המלאי - התיישנות, קילקולים, פגי תוקף וכד'], וזאת בנוסף לקבלת אישורם של מחסני הערובה על המלאי המוחזק על ידם עבור המבוקר.

2. ר"ח חרובי - אימות מלאי הנמצא בדרך ללקוחות בחו"ל

יש לברר תחילה מי הבעלים של המלאי המצוי בדרך- האם הוא עדיין שייך לחברה, או הינו מלאי שנמכר ללקוחות, ולפיכך, אינו אמור להיכלל במפקד המלאי השנתי.

אם המלאי שבדרך הינו בבעלות הגוף המבוקר, הרי שניתן לאמתו ע"י הדוקומנטים/ראיות הביקורת הבאים, ולהצליב את המידע הכלול בהם, כגון: תעודת משלוח; שטר מטען; רשימון יצוא; חשבונית המכירה; אישור הלקוחות בחו"ל על המלאי שבדרך.

יש לשים לב, בהקשר זה, לרישום נאות של מכירת המלאי לצורך נאותות חתך המכירות לסוף השנה.

3. ר"ח שקדי - הקדמת מועד מפקד המלאי השנתי ועריכתו מספר שבועות לפני תאריך המאזן

ניתן להקדים את מועד מפקד המלאי השנתי ולהיענות להצעת החשב, בתנאים דלקמן:

- יש להודיע על כך מראש ובכתב לפקיד השומה, וזאת כאמור בסעיף 26(ב) בתקנות מס הכנסה, שם נאמר כדלקמן: "נישום רשאי לפקוד את מצאי הטובין תוך חודש ימים לפני יום המאזן או אחריו, לערוך לאחר מכן את התאום הדרוש לקביעת ערך המלאי ליום המאזן, ובלבד שנישום הרוצה לערוך את מפקד המצאי יותר מעשרה ימים לפני יום המאזן או אחריו, יודיע על כך בכתב מראש לפקיד השומה"
- ספרי החשבונות של חברה ובמיוחד החשבונות וספרי העזר המתייחסים למלאי, קניות, מכירות, ספקים ולקוחות מנוהלים באופן נאות ומהימן.
- הבקרה הפנימית בחברה, ובמיוחד זו המתייחסת לניהול המלאי ורישומי, לקניות ולמכירות, לספקים וללקוחות הינה משביעת רצון.

בסעיף 15 בתקן ביקורת 83 בדבר "ראיות ביקורת- שיקולים נוספים לגבי פריטים מסויימים", נאמר כדלקמן: "מסיבות מעשיות, ניתן יהיה לערוך את ספירת המלאי במועד שונה מתום התקופה. דבר זה עשוי, בדרך כלל, לספק את מטרות הביקורת, רק אם סיכון הבקרה מוערך פחות מגבוה".

4. ר"ח ארזי- מפקד מלאי מדגמי במקום מפקד מלאי מלא

אין לערוך מפקד מלאי שנתי מדגמי במקום מפקד מלאי מלא, שכן כאמור בסעיף 26(א) להוראות ניהול ספרים של רשויות המס: "נישום החייב לפי הוראות אלה לערוך רשימת המלאי, יפקוד את המצאי ליום המאזן של כל הטובין שבבעלותו או ברשותו, לרבות הטובין השייכים לאחרים".

5. ר"ח אלוני- מלאי שסומן כ"דוגמאות לא למכירה"

יש לפקוד את כל המלאי, כולל מלאי שסומן כ"דוגמאות לא למכירה", שכן כאמור בסעיף 26(א) להוראות ניהול ספרים של רשויות המס: "נישום החייב לפי הוראות אלה לערוך רשימת המלאי, יפקוד את המצאי ליום המאזן של כל הטובין שבבעלותו או ברשותו, לרבות הטובין השייכים לאחרים".

אם למלאי הדוגמאות לא מיוחס עלות, הרי שהכללתו במפקד המלאי השנתי לא תשפיע על ערך המלאי במאזן.

אם למלאי הדוגמאות מיוחסת עלות, הרי שזו תיכלל בערך המלאי לתאריך המאזן, או תרשם כהוצאות מראש לקידום מכירות.

יש לבדוק קיום נוהלי בקרה פנימית נאותה בהקשר לנוהלי הטיפול במלאי הדוגמאות.

6. ר"ח אורני- תעודות משלוח המצורפתות לחבילות מוצרים

כאמור בסעיף 26(א) להוראות ניהול ספרים של רשויות המס: "נישום החייב לפי הוראות אלה לערוך רשימת המלאי, יפקוד את המצאי ליום המאזן של כל הטובין שבבעלותו או ברשותו, לרבות הטובין השייכים לאחרים".

יש לסמן בדפי הספירה, כי למלאי זה צורפו תעודות משלוח ולציין את פרטיהם המזהים, וזאת כדי שניתן יהיה לבדוק את הצורך לכלול מלאי זה במלאי לסוף השנה ולהיווכח בנאותות חתך המכירות בהקשר זה [האם המלאי נמכר וכד'].

7. ר"ח גפני- מלאי במישגור [קונסיגנאציה]

יש לכלול במסגרת מפקד המלאי השנתי, הן מלאי של החברה המוחזק במישגור אצל אחרים, ושאמור להיכלל ביתרת המלאי לסוף השנה, והן מלאי של אחרים, המוחזק במישגור אצל החברה, ושאינו אמור להיכלל ביתרת המלאי לסוף השנה.

כאמור בסעיף 26(א) להוראות ניהול ספרים של רשויות המס: "נישום החייב לפי הוראות אלה לערוך רשימת המלאי, יפקוד את המצאי ליום המאזן של כל הטובין שבבעלותו או ברשותו, לרבות הטובין השייכים לאחרים".

בסעיף 18 בתקן ביקורת 83 בדבר "ראיות ביקורת- שיקולים נוספים לגבי פריטים מסויימים", נאמר כדלקמן: "כאשר מלאי נמצא במשמרת אצל צד שלישי ובשליטתו, השגת אישור ע"י המבקר מאת הצד השלישי באשר לכמויות המלאי המוחזק עבור הגוף המבוקר ולמצבו תספק, בדרך כלל, ראיות ביקורת נאותה.....".

פתרון שאלה 4 (24%)

עיקרי תכנית ביקורת לבדיקת סעיף "מוסדות"

1. קבע את רמת סיכון הביקורת [AUDIT RISK] הנדרשת לדעתך, ואמוד את רמת סיכון החשיפה [DETECTION RISK], לאור סקר הבקרה הפנימית, בו נאמדה רמת סיכון הבקרה [CONTROL RISK] והסיכון המובנה [INHERENT RISK].
2. השווה את רשימת המוסדות של השנה לזו של שנה קודמת לבדיקת שלמות הרשימה.
3. קבל מצבי חשבון החברה אצל המוסדות השונים עפ"י תדפיסים רלבנטיים של אותם מוסדות- מס הכנסה, מס ערך מוסף, והשווה אותם לרישומי החברה.
4. נתח את מצבי החשבון שנתקבלו מהמוסדות ואת התנועה בהם והשווה אותה לדיווחים התקופתיים שדיווחה החברה למוסדות ו/או לחשולומים ששילמה להם.
5. בדוק את נכונות חיובי וזיכויי הריבית, הפרשי הצמדה, קנסות וכד'.
6. בדוק קבלת היתרות בתקופה העוקבת לאחר תאריך המאזן.

עיקרי תכנית ביקורת לבדיקת סעיף "עובדים"

1. קבע את רמת סיכון הביקורת [AUDIT RISK] הנדרשת לדעתך, ואמוד את רמת סיכון החשיפה [DETECTION RISK], לאור סקר הבקרה הפנימית, בו נאמדה רמת סיכון הבקרה [CONTROL RISK] והסיכון המובנה [INHERENT RISK].
2. בדוק שיתרות החובה של העובדים נובעות מהלוואות שניתנו לעובדים, וודא פירעונן לאחר תאריך המאזן [מקדמות לעובדים היו אמורות להתקזז כנגד משכורת חודש דצמבר].
3. סקור את כרטיסי העובדים לאיתור תנועות חריגות במשך השנה.
4. בדוק אם היו יתרות חובה בחשבונות העובדים במשך השנה, ואם היה צורך לחייבם בריבית לפי סעיף 3 ט' לפקודת מס הכנסה.

עיקרי תכנית ביקורת לבדיקת סעיף "מקדמות לספקים"

1. קבע את רמת סיכון הביקורת [AUDIT RISK] הנדרשת לדעתך, ואמוד את רמת סיכון החשיפה [DETECTION RISK], לאור סקר הבקרה הפנימית, בו נאמדה רמת סיכון הבקרה [CONTROL RISK] והסיכון המובנה [INHERENT RISK].
2. וודא כי נשלחו בקשות לאישורי יתרות לספקים, כולל אלה ששולמו להם מקדמות, והשווה התשובות לרשום בספרי הגוף המבוקר.
3. בדוק שהיתרות משקפות מקדמות לספקים, ולא יתרות הנובעות מתשלומים לספקים, שהחייבים בגינם [השבונו שנתקבלו מספקים] לא נרשמו בטעות או עקב תקלה.
4. בדוק שהמקדמות לספקים קוזזו נגד החיובים מהספקים בשנה העוקבת.

עיקרי תכנית ביקורת לבדיקת סעיף "הוצאות מראש"

1. קבע את רמת סיכון הביקורת [AUDIT RISK] הנדרשת לדעתך, ואמוד את רמת סיכון החשיפה [DETECTION RISK], לאור סקר הבקרה הפנימית, בו נאמדה רמת סיכון הבקרה [CONTROL RISK] והסיכון המובנה [INHERENT RISK].
2. בדוק שיתרת הפתיחה של הסעיף הנובעת מהוצאות מראש בגין שנת הדוח, הועברה לכרטיסי ההוצאות המתאימים.
3. בדוק את חתך כרטיסי ההוצאות השונים, לאיתור הוצאות שנרשמו, ושיש לשייכן לשנת הדוח הבאה, דהיינו לסעיף "הוצאות מראש".
4. בדוק מין בין "הוצאות מראש לזמן קצר", לבין "הוצאות מראש לזמן ארוך", ו/או "חלויות שוטפות של הוצאות מראש לזמן ארוך" ומיון הנאות בדוחות הכספיים.
5. וודא שב"הוצאות מראש" לא כלולים סכומים שלא צפויה מהם תועלת בעתיד [יש להפחיתן להוצאות].
6. וודא שלא נרשמו "הוצאות מראש" כנגד "המחאות לפרעון" [גיפוח הדוחות הכספיים].

עיקרי תכנית ביקורת לבדיקת סעיף "הכנסות לקבל"

1. קבע את רמת סיכון הביקורת [AUDIT RISK] הנדרשת לדעתך, ואמוד את רמת סיכון החשיפה [DETECTION RISK], לאור סקר הבקרה הפנימית, בו נאמדה רמת סיכון הבקרה [CONTROL RISK] והסיכון המובנה [INHERENT RISK].
2. בדוק שיתרת הפחיתה של הסעיף, הנובעת מהכנסות בגין שנת הדו"ח הקודמת, נזקפה להכנסות המתאימות בשנת הדו"ח.
3. בדוק את כרטיסי ההכנסות השונים, לאיתור "הכנסות מראש", השייכות לשנת הדו"ח הבאה.
4. בדוק מיון בין "הכנסות לקבל לזמן קצר", לבין "הכנסות לקבל לזמן ארוך" ומיון נאות בדוחות הכספיים.
5. בדוק מיון בין "הוצאות מראש לזמן קצר", לבין "הוצאות מראש לזמן ארוך", ו/או "חלויות שוטפות של הוצאות מראש לזמן ארוך".